

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Místní akční plán vzdělávání pro Hlučínsko západ CZ.02.3.68/0.0/0.0/15_005/0000292

Zápis z jednání pracovní skupiny

„Inkluzivní vzdělávání a podpora dětí a žáků ohrožených školním neúspěchem“

ze dne 21. 6. 2017 na OÚ v Bolaticích

Hana Paverová, projektová manažerka MAP pro Hlučínsko západ, v úvodu přivítala členy pracovní skupiny (PS), představila jednotlivé body programu a současně hlavní účel setkání. To by se mělo zaměřit na (re)definici, případně doplnění a aktualizaci problémových okruhů (slabá místa v oblasti inkluzivního a společného vzdělávání), popis současného stavu, příp. progres v porovnání s rokem minulým. Následně se zaměřit na cíle uvedené ve Strategickém rámci MAP do roku 2023, tyto opět event. doplnit, upravit (aktualizovat). Posledním a hlavním bodem setkání, jak Hana Paverová zmínila, bude definování možných aktivit spolupráce, které budou obsaženy v Akčním plánu MAP. Zároveň byly v úvodní části podány účastníkům informace o účelu akčního plánu.

Prvním bodem se tak stala **reflexe současného stavu**. V tomto ohledu podotkl pan Pavera, starosta obce Bolatice a předseda Sdružení obcí Hlučínska, že je inkluze správnou myšlenkou, nicméně by neměla být prosazována tzv. za každou cenu – v této záležitosti se přístup k problematice inkluze, jak doplnil, oproti minulému roku nemění. Paní Šárka Gargošová ze ZŠ a MŠ Bolatice potvrdila slova pana starosty a dodala, že je (alespoň) personální zabezpečení řešeno formou šablon, byť školu navštěvují i žáci, kteří nárok na asistenta nemají, ačkoli by pro ně byl přínosem. Pan Peterek v tomto bodě ještě otevřel téma polytechnické výchovy. Např. svářečská škola v Kravařích, jejímž ředitelem je právě pan Peterek, je schopna realizovat pro žáky druhého stupně ZŠ exkurze a přispět tak k podněcování zájmu o řemesla, a to i u žáků (tzv.) inkludovaných. Přestože přímou zkušenost s inkludovanými dětmi nemají, rádi by takovou možnost školám v budoucnu nabídli. Pan starosta obce Bolatice doplnil, že legislativa do určité míry upravuje a omezuje možnosti práce dětí s některými nástroji. Stejně tak paní Gargošová kvituje zábavnou a zážitkovou formu polytechnické výchovy s postupným stupňováním náročnosti.

Následně byla diskuze směřována na reflexi slabých míst, tzv. **problémové okruhy (PO)** za danou oblast. Členové pracovní skupiny se shodli na zachování PO artikulovaných na minulé

pracovní skupině, v některých bodech však navrhuje drobné úpravy či doplnění. Zvláště bod s názvem „**Příprava pedagogů a materiální zabezpečení – (nedořešená) otázka ,na co se vlastně připravit‘**“ byl rozšířen o (rétorickou) otázku a dodatek „**a kdo připraví?‘, kdo pedagogy vlastně připraví a jak?** Jak uvedl pan Gabriel Juchelka, byť on sám je absolventem SPC, necítil by se kompetentní pro přípravu rozličných odborných materiálů. Nejdůležitější jsou dle jeho vyjádření praxe a zkušenosti. Pouhé vzdělání, jak souhlasili přítomní, je nedostačující; v případě univerzitního vzdělávání se stále pohybujeme na teoretické rovině, přičemž realita může být v mnohém odlišná. Nutná je dle slov přítomných spolupráce se SPC, s ranou péčí, přínosem by byl rovněž vznik agentury či organizace s malým počtem kmenových zaměstnanců, avšak početným zastoupením externistů – lidmi s praxí, kteří by mohli své zkušenosti dále předávat.

Dalším aspektem (a současně slabým místem v oblasti inkluze) je **personální zabezpečení**. Jak se přítomní shodli, bez asistentů pedagogů a / i osobních asistentů nelze inkluzi skutečně kvalitně uplatňovat v praxi. Neustálé srovnávání se západními zeměmi stojí na jednom podstatném rozdílu, a tím je právě dostatek asistentů v porovnání se situací u nás. Nezbytné je tedy **(stabilní) zajištění finančních prostředků** na asistenty pedagoga i **vyšší pracovní úvazky**. Opomenuta nesmí být dle přítomných rovněž skutečnost, že tzv. inkudování žáci během výuky mnohdy dělají / mají dělat, na co stačí – vidí, že ostatní vykonávají odlišnou činnost, učí se něco jiného a jinak, což může být pro dítě traumatizující. Paní Gargošová v tomto ohledu doplnila, že děti s určitým - ať už mentálním či fyzickým handicapem – budou prakticky vždy do určité míry a v určitém věku zažívat jistou formu ústrku v rámci začleňování do běžného kolektivu. Pan Juchelka v reakci poznačil, že posměch lze registrovat i mezi samotnými handicapovanými dětmi a žáky (dítě s lehčím mentálním postižením se posmívá spolužákovi s vyšším stupněm postižení).

Rozdíl, jak bylo zmíněno, je znatelný i v případě věku dětí a žáků. Malé dítě si tzv. dá říct lépe nežli žák pubertálního věku. Ivana Kramářová a Šárka Gargogošová uvedené zmínily z vlastní zkušenosti, kdy registrují změny v přístupu k handicapovaným žákům ze strany spolužáků na nižším (lepší přístup, ochota pomáhat a spolupracovat) a vyšším stupni, resp. ze strany spolužáků, kteří s daným žákem vyrůstali prakticky od mateřské školy. Stran pana Juchelky bylo poznamenáno, že přítomnost handicapovaného dítěte, zvláště jedná-li se o postižení mentální, je mnohdy náročné jak pro dítě samotné, tak pro celý kolektiv, nicméně platí, že za vhodných podmínek (plné materiální a personální zabezpečení) se inkudované dítě může v kolektivu se zdravými dětmi – naopak – posouvat dále. Dle pana Juchelky stojí naše společnost stále před otázkou, jak učit členy společnosti žít pohromadě, jak přijímat jinakost, jak ji brát jako běžnou součást života. V tomto ohledu vnímá roli a potenciál (aktivit) oblasti neformálního vzdělávání.

V rámci diskuze k dalším problémovým okruhům bylo doporučeno doplnit, resp. explicitně uvést formulaci ke skutečnosti, že **systemové změny mají nastat až v okamžiku, kdy bude vybudováno adekvátní zázemí**, a to **materiální, finanční a personální**. Poslední uvedené

zahrnuje rovněž problematiku „od koho se učit“, od koho získávat cenné rady a praktické zkušenosti (podobně jako se mladí lékaři učí od zkušených kolegů), vzhledem k tomu, že se jedná o poměrně novou, resp. nově koncipovanou problematiku - v zásadě, jak bylo přítomnými zmíněno, se jedná o formu experimentu ze strany státu. U problémového okruhu týkajícího se **problematiky výstupů a hodnocení žáků** se dle přítomných členů pracovní skupiny nabízí otázka, zda trvat na znalostech, anebo dovednostech dětí a žáků. V případě, že by „inkluzí“ byla na některých místech řešena stylem „vezmi si papír a tužku a hlavně nevyrušuj“, vytrácí se smysl a podstata základního vzdělávání.

České osnovy zaměřené „na průměr“ byly shledány a označeny jako problematické, stejně jako určitá míra preskriptivnosti (předepsanost vs. volitelnost i v oblasti předmětů). V zásadě platí, že „my“ (my „normální“) určujeme, jak „oni“ (handicapovaní) budou šťastnější, byť to mnohdy neodpovídá skutečnosti a návrhy se mívají účinkem. Ve speciálních školách je na rozdíl od škol běžných možnost rehabilitace, rozličných terapií, které dětem ulehčují. Jak připomněla paní Gargošová, která absolvovala vzdělávací akci k tématu inkluze na ZŠ Kapitána Vajdy v Ostravě v rámci MAP, tamní třídy jsou speciálně vybaveny, nachází se v nich odpočinkové koutky, k dispozici jsou rovněž osobní asistenti. Bylo poznamenáno, že děti s určitým handicapem mají oproti zdravým dětem do jisté míry odlišný režim, některé děti nejsou schopny se samy obsloužit, jsou dříve unavené, činnosti, které vykonávají zdravé děti, je mohou vysilovat.

Jak dále poznačili pan Juchelka s paní Quiskovou z MAS Hlučínsko, v oblasti vzdělávání schází přesah v podobě aplikace do praktického života, tzv. praktické vzdělávání. Paní Gargošová v tomto ohledu poukázala na celospolečenský problém degradace dělnického povolání; na to, že děti nejsou ztotožněny s dělnickými profesemi. Pan Juchelka v reakci uvedl, že značný problém představuje financování škol, kdy se hledí tzv. na „kusy“ – děti / žáci / studenti prakticky na všech stupních vzdělá(vá)ní představují „kusy“, čímž je vzdělání dostupné pro všechny a procentuálně tak z VŠ a univerzit vychází více „nevzdělaných“ absolventů s titulem. Dále pan Juchelka vyjádřil **nutnost propojení ZŠ s dalšími stupni vzdělávání, nezbytnou návaznost** (včetně chráněných dílen, kterých je nedostatek) – inkluze je zbytečná, pakliže „inkludování“ budou následně tzv. sedět doma a pobírat invalidní důchod – **každý by měl být postupně veden k uplatnění se v praktickém životě**. Pan Juchelka připomněl, že např. cizí jazyk či chemie byly na speciálních školách zavedeny na úkor praktického vyučování, byť tyto znamenají přípravu na povolání a praktický život. Opět byla v tomto bodě vyzdvížena nutnost propojení vzdělávacích úrovní, resp. všech stupňů vzdělávání včetně vzdělávání mimoškolního.

V rámci problémového okruhu „**nutnost posílení spolupráce na úrovni škola-rodíč ...**“ bylo panem Juchelkou navrženo (potenciální) zřízení **institutu mediátora**, vznik pozice **koordinátora pro školy**. Řešeny a reflektovány by byly rovněž otázky právního, sociálního charakteru, i pomoc psychologická, neboť, jak bylo shledáno přítomnými, řada rodičů handicapovaných dětí má problém s akceptací jinakosti dítěte. Základní a mateřské školy

musí v podstatě částečně suplovat funkci rodiny. Paní Quisková v této věci ale poznamenala, že v dnešní době rodiče čelí tlaku vydělávat a v zásadě se jen přizpůsobují společenským změnám.

Dalším bodem setkání byla diskuze nad cíli artikulovanými v současné verzi **Strategického rámce MAP do roku 2023**. Stávající cíle byly členy pracovní skupiny navrženy zachovat, tyto byly rozšířeny o další cíl ve znění „**Mimoškolní podpora žáků ohrožených školním neúspěchem**“ (děti a žáci se zdravotním či sociálním znevýhodněním). Stran pana Juchelky bylo poznamenáno, že se s žáky se SVP v některých případech nedostatečně pracuje v **nápravných hodinách**. Ty by neměly být o doučování, ale o osvojování alternativních strategií učení. Cílem je naučit dítě pracovat se svým handicapem. Ivana Kramářová a Šárka Gargošová podotkly, že takto jsou koncipovány hodiny na ZŠ v Bolaticích, které jsou postaveny na práci s konkrétním problémem, jenž je řešen speciální formou. Pan Juchelka dále doplnil, že dříve zmiňované propojení by se mělo týkat i nápravných hodin – tyto nejsou zakotveny v případě středních škol, kde by se dle jeho vyjádření měli pedagogové studentům se SVP taktéž věnovat v rámci nápravných hodin.

Jak pokračoval a navázal pan Peterek spolu s panem Juchelkou, náplní hodin po vyučování by mohla být (mimo jiné) témata jako pohyb a zdravý životní styl či první pomoc. Dalším cílem, který na základě podnětu pana Juchelky navrhuje členové pracovní skupiny zařadit do Strategického rámce MAP, je „**Podpora a rozvoj polytechnického vzdělávání a manuálních činností**“, a to jak v rámci běžné výuky, tak mimoškolních aktivit. Rovněž, jak se přítomní shodují, by měla být zachována větší časová dotace na praktické činnosti ve speciálních školách.

Posledním uvedeným se diskuze přesunula k tzv. aktivitám spolupráce:

1) Výše uvedená podpora polytechnického vzdělávání na základních školách by měla mít oporu ve spolupráci s místními firmami – exkurze a stáže žáků, ale i pedagogických pracovníků, kteří by se měli průběžně vzdělávat a osvojovat si nové metody a praktiky. Podpora spolupráce by měla zahrnovat rovněž **návštěvy odborníků z firem do škol**.

2) Dle pana Juchelky a paní Gargošové schází zázemí pro **vybudování a rozvoj volnočasových aktivit**. V tomto ohledu by mělo postupně vzniknout spektrum mimoškolních aktivit rozvíjejících polytechnické vzdělávání. Nabízí se příměstský tábor, v jehož rámci by si děti vyzkoušely zhotovit rozličné výrobky (např. ptačí budku), podívaly by se do různých firem apod.

3) Členy pracovní skupiny je kvitován i vznik sdílených speciálních učeben (chemická, fyzikální, kulinářská aj.) či komunitního vzdělávacího centra, přičemž je počítáno se zapojením seniorů, bývalých pedagogů, spolků, firem, řemeslníků i jiných organizací a subjektů. Jak podotkla paní Quisková, centrum by mělo nasmlouvané své partnery, současně připomněla, že vznik obdobně koncipovaného objektu (**nadstandardního vzdělávacího prostoru**) byl projednáván i na dalších pracovních skupinách, kde byl navržen

členy jednotlivých pracovních skupin. Zmínila, že vznik centra je na Hlučínsku diskutován již delší dobu, nicméně stále otevřená zůstává otázka, kdo bude centrum provozovat (údržba, vytápění, úklid) a především financovat. Postačil by 1 stálý pracovník, externisté by byli průběžně (a dle potřeb) najímáni. Pan Juchelka v reakci uvedl, že by mohlo centrum zaštitit Sdružení obcí Hlučínska, které by jej zřídilo jako příspěvkovou organizaci, přičemž by nejprve byly propočítány roční náklady. Speciální učebny by byly školami využívány bezplatně, část (praktické) výuky by mohla být realizována právě zde (vyučující konkrétního předmětu může část výuky přesunout do centra). Kromě speciálních učeben by bylo možné využít i venkovní prostor a zahradu. Pan Peterek a pan Thiel ze Svářečské školy a Zámeckého klubu zmínili možnost vzniku učeben v Kravařích, konkrétně by se pro jisté účely mohly využít prostory místního zámku, neboť město Kravaře lze označit za strategické místo v rámci území Hlučínska.

4) Dalším návrhem na aktivity spolupráce je financování exkurzí, vzdělávacích výjezdů; podpora aktivních návštěv vědeckých parků a center.

5) V rámci aktivit spolupráce byl rovněž navržen vznik databáze kontaktů (rovněž za účelem nabídky a poptávky doučování), (sdílených) pomůcek či vznik diskuzního fóra.

6) Vyjádřena byla také nutnost podpory mobility – dopravní prostředky (minibusy, autobusy, větší automobily pro školy), rampy či schodolezy aj.

7) Členové pracovní skupiny dále navrhuji jako možnou aktivitu spolupráce tzv. Integrační dny na Hlučínsku, tj. pořádání kulturně-společenských (mj. i divadelní představení, společná grilování) a sportovních akcí (např. běh vozíčkářů aj.) pro rodiče s dětmi a širokou veřejnost. V komunitním centru by děti mohly zhotovit určité výrobky či připravit malé občerstvení, které by se nabízelo účastníkům.

8) V rámci tématu inkluze a společné vzdělávání byla navržena i podpora přeshraniční spolupráce, propojování zkušeností s příhraničními obcemi, podpora praxí, nadstandardních praxí studentů VŠ i pedagogů.

9) Jak bylo připomenuto, kde je školní neúspěch, je i riziko šikany – po vzoru koncepce Maltézske pomoci se dle přítomných jeví jako přínosná spolupráce se středními a vysokými školami, kdy by byli vytipováni studenti („starší silnější bratři“ – např. v rámci vzniknuší databáze), kterí by věnovali cca 2 hodiny týdně mladším „slabším“ dětem ohrožených školním neúspěchem (doučování, trávení volného času, hraní si s dětmi), zvláště za účelem posílení sebevědomí těchto dětí. Daný student by obdržel určitý finanční obnos (kapesné) na společné aktivity, výlety apod. Současně by aktivity pro děti a žáky ohrožené školním neúspěchem zajišťovalo i výše zmíněné komunitní centrum.

10) K dalším návrhům stran členů pracovní skupiny patří podpora a rozšíření aktivit spolků v rámci tématu inkluze – pořádání společenských akcí za účelem posílení začlenění handicapovaných dětí a žáků a žáků ohrožených školním neúspěchem, eliminace

sociálního vyloučení a posílení společenské uplatnitelnosti. Rovněž podpora realizace osvětových a vzdělávacích akcí (rizikové / patologické chování – alkoholismus, tabakismus, drogismus), dramatických, hudebních, kulturních akcí pro děti a žáky.

Další návrhy v oblasti tzv. aktivit spolupráce, které zazněly na pracovní skupině, jsou následující:

11) Vznik občanských poraden – finanční gramotnost, právní poradenství

12) Podpora rozvoje služeb rané péče na Hlučínsku

13) Podpora institucionalizovaného i neinstitucionalizovaného vzdělávání pedagogů v oblasti inkluze (exkurze do škol, stáže v cizině)

14) Podpora relaxačních a terapeutických aktivit (hipoterapie, canisterapie, arteterapie, muzikoterapie, dramaterapie, aromaterapie, snoezelen aj.)

V závěru pracovní skupiny bylo stran Hany Paverové připomenuto, že dané návrhy bude možné po zpracování do uceleného zápisu, jenž bude rozeslán via e-mail, ještě dále doplnit či upravit. Všem přítomným bylo současně poděkováno za účast a dosavadní výbornou spolupráci a aktivní zapojení v projektu MAP pro Hlučínsko západ.

Zapsala a zpracovala: Hana Paverová, manažerka projektu MAP pro Hlučínsko západ